МОТИВИ

към проекта на Закон за изменение на

Закона за държавния печат и националното знаме на Република България

I. Причини, които налагат приемането на акта

Оптимизирането на административните и съдебните производства в услуга на гражданите налага системното въвеждане на мерки за тяхното опростяване и цифровизиране.

1. В „Държавен вестник“, бр. 80 от 2023 г. бяха обнародвани изменения и допълнения в Закона за електронното управление (ЗЕУ), с които е въведено:

- определение за регистър (чл. 4а, ал. 1) и изискване за неговото водене да съществува законово основание;
- изрично задължение административните органи да водят регистрите, възложени им със закон, в електронна форма (чл. 4а, ал. 2);
- общи правила за водене на регистри (чл. 52б);
- общ ред за вписване, заличаване и удостоверяване (чл. 52в).

За подпомагане на изпълнението на въведеното с чл. 4а, ал. 2 ЗЕУ изискване министърът на иновациите и дигиталната трансформация създава и поддържа Информационна система за централизирано изграждане и поддържане на регистри (ИСЦИПР), която е регламентирана с новия чл. 52а ЗЕУ. Чрез нея Министерството на иновациите и дигиталната трансформация ще предоставя на административните органи възможност да създадат и водят в електронен вид законово изисквани регистри, които не разполагат със специализирана информационна система,.

В Приложението към т. 1 от Постановление на Министерския съвет № 232 от 2023 г. за приемане на график за привеждане на регистрите на административните органи в съответствие със Закона за електронното управление чрез използването на Информационната система за централизирано изграждане и поддържане на регистри е включен Регистърът на актовете с положен държавен печат, поддържан от Министерството на правосъдието.

Съгласно чл. 13, ал. 1 от Закона за държавния печат и националното знаме на Република България и чл. 20, т. 5, буква „а“ от Устройствения правилник на Министерството на правосъдието Министерството на правосъдието води специален регистър, в който се вписват по реда на постъпването им всички актове, върху които е положен държавният печат.

Общите правила за водене на регистри, и по-конкретно чл. 52б, ал. 1, т. 1, буква „б“ ЗЕУ, изискват в закона, който предвижда водене на регистъра, да се определят обстоятелствата, актовете и фактите, които се вписват в регистъра. Посоченото императивно изискване налага изменение в чл. 13, ал. 1 от Закона за държавния печат и националното знаме на Република България.

2.1. С Решение № 233 на Министерския съвет от 29 март 2024 г. е приет План за намаляване на административната тежест (Плана). По мярка № 172 от него който е идентифицирано, че Законът за нотариусите и нотариалната дейност (ЗННД) изисква от кандидатите в конкурсите за нотариуси да прилагат към заявлението си документи, съдържащи обстоятелства, които могат да бъдат установени по служебен път.

2.2. Освен това действащият ЗННД изисква при всяко последващо вписване на помощник-нотариус по заместване към заявлението да се представят същите документи, които вече са представени при издаването на първоначалната заповед за вписване, и които се съхраняват в Министерството на правосъдието, както и самата първоначална заповед за вписване на помощник-нотариуса по заместване, която се издава от министъра на правосъдието, съответно също се съхранява в Министерството на правосъдието. Както е отчетено в мярка № 173 от Плана, подобно изискване е нецелесъобразно, тъй като фактът на раждането, завършването на образование, придобиването на правоспособност и наличието на минимално изискуемия юридически стаж не се променят или прекратяват във времето, за да има необходимост от повторното им доказване.

2.3. Законът за частните съдебни изпълнители (ЗЧСИ) също предвижда, че за участие в конкурс кандидатите прилагат към заявлението си документи, част от които могат да бъдат набавени по служебен път, както е обърнато внимание в мярка № 175 от Плана.

3.1 В ЗННД и ЗЧСИ се предвижда кандидатите в различните процедури да предоставят при всички случаи диплома за завършено юридическо образование, а в чл. 11, ал. 1 ЗННД – и удостоверение за признаване на придобито в чужбина образование. Министерството на образованието обаче поддържа регистър на дипломите, издадени след 1 януари 2012 г., съответно на удостоверенията след месец април 2009 г., до който може да бъде установен служебен достъп, поради което представянето на препис от диплома след тази дата представлява излишна административна тежест.

3.2. В ЗННД се изисква при кандидатстване да се предоставя и документ за месторабота. Това изискване е остаряло и ненужно и не кореспондира с изискванията за заемане на съответните длъжности. Докато документът за стаж е важен за доказване на ценз, изискването за отделен документ за месторабота често се дублира с данните от трудовата книжка или служебната бележка за стаж. В съвременната практика месторабота към момента на кандидатстване не носи добавена стойност за преценката на качествата на кандидата, която да не може да бъде извлечена по служебен път или чрез декларацията за несъвместимост. Наред с това, посоченото изискване е неприложимо по отношение на лица, които към момента не работят. Не съществува и установен формат за този документ.

3.3. Действащата редакция на чл. 41, ал. 2 ЗННД предвижда към заявлението за заемане на длъжността помощник-нотариус да се прилагат документи, включително такива, удостоверяващи наличието на трудов стаж, както и документ за платена държавна такса. Посочените изисквания са неприложими спрямо помощник-нотариусите тъй като законът не поставя изискване за притежаване на стаж с определена продължителност. При това положение изискването за представяне на документи, удостоверяващи стаж, е лишено от правно основание и създава излишна административна тежест за кандидатите, без да обслужва никакъв законодателен интерес. Доколкото производството по вписване на помощник-нотариус не е обвързано с дължима държавна такса, изискването за представяне на документ за нейното заплащане е лишено от съдържание.

4. Провеждането на икономическа политика изисква наличието на достоверна информация относно участниците в стопанството както на фазата на започване на бизнес, така и в случаите на затруднения в дейността на предприятията и тяхното прекратяване или оздравяване.

Директива (ЕС) 2019/1023 на Европейския парламент и на Съвета от 20 юни 2019 година за рамките за превантивно преструктуриране, за опрощаването на задължения и забраната за осъществяване на дейност, за мерките за повишаване на ефективността на производствата по преструктуриране, несъстоятелност и опрощаване на задължения и за изменение на Директива (ЕС) 2017/1132 (Директива за преструктурирането и несъстоятелността) (ОВ L 172 от 26 юни 2019 г.) предвижда като мярка за мониторинг на производствата по преструктуриране (стабилизация), несъстоятелност и опрощаване (погасяване) на задължения да се набира статистическа информация относно тези производства. Според член 29, параграф 1 държавите – членки на Европейския съюз, следва да събират и обобщават ежегодно, на национално равнище, данни относно броя на производствата, за които са били подадени молби или които са били открити; средната продължителност на производствата от подаване на заявлението или от откриването им; броя на производствата според техния изход, включително недопустими, отхвърлени и оттеглени молби. Параграф 3 предоставя възможност на държавите членки да събират и обобщават и друга информация (средните разходи за всеки вид производство; средната събираемост на вземанията по видове кредитори; броя на предприемачите, започнали нова стопанска дейност; броя на съкратените работни места). Параграф 4 поставя изискване държавите членки да правят разбивка на данните според размера на длъжниците, които не са физически лица (буква „а“); според това, дали длъжниците са физически или юридически лица (буква „б“); и според това, дали производствата, водещи до опрощаване на задължения, засягат само предприемачите или всички физически лица. Съгласно параграф 6, изречение второ и параграф 7 данните се съобщават на Европейската комисията въз основа на утвърден от нея стандартен формуляр до 31 декември от календарната година след годината, за която са събрани. Съгласно съображение 93 от същата директива формулярът за уведомяване следва да съдържа списък на вариантите, които могат да бъдат взети под внимание от държавите членки при определяне на размера на длъжника, като се посочат един или няколко елемента от определението на микро-, малки и средни предприятия, съответно големи предприятия, които са общи за правните системи на всички държави членки. Списъкът следва да включва възможността за определяне на размера на длъжника единствено въз основа на броя на работниците.

Изискването за събиране на статистическа информация е въведено в българското законодателство чрез чл. 377а от Закона за съдебната власт, според който Висшият съдебен съвет предоставя за публикуване на Министерството на правосъдието и Агенцията по вписванията информацията по член 24, параграф 2 от Регламент (ЕС) 2015/848 на Европейския парламент и на Съвета от 20 май 2015 г. относно производството по несъстоятелност (ОВ, L 141/19 от 5 юни 2015 г.), както и данни относно производствата по несъстоятелност, стабилизация и погасяване на задължения. В изпълнение на законовата делегация пленумът на Висшия съдебен съвет, съгласувано с министъра на правосъдието, е издал Наредба № 9 от 30 октомври 2023 г. за условията и реда за предоставяне от Висшия съдебен съвет на информацията по чл. 24, параграф 2 от Регламент (ЕС) 2015/848 на Европейския парламент и на Съвета от 20 май 2015 г.

относно производството по несъстоятелност, както и данни относно производствата по несъстоятелност, стабилизация и погасяване на задължения (обн., ДВ, бр. 93 от 2023 г.)

С цел в съответствие с изискването на член 29, параграф 4, буква „а“ от Директивата за преструктурирането и несъстоятелността агрегираните данни да бъдат разбити според размера на длъжниците, е необходимо показателите за тези размери да бъдат въвеждани още при образуване на всяко отделно съдебно производство. За страните по делата не съществува изрично нормативно предвиждане да предоставят такива данни, а когато производството се образува по искане на кредитор – той и поначало не разполага с тях. Изискването на информация директно от съда или снабдяването на страните с удостоверение за сдобиване с такава информация, както и издаването на удостоверения от съответния орган би довело до разходи на време и ресурси за съдебната система, за органите, предоставящи информацията, както и за страните по делата.

Пълноценни и актуални данни относно размера на предприятията не се събират от Изпълнителната агенция за насърчаване на малките и средните предприятия, тъй като режимът по чл. 4а от Закона за малките и средните предприятия е декларативен, а данните се подават единствено при желание на съответното предприятие да се ползва от определени мерки по този закон. Търговският регистър не поддържа данни за броя на работниците и служителите. Съобразно националното и европейското законодателство Националният статистически институт е обвързан от задължение за неразгласяване на придобитата информация. Същевременно, особено след измененията в Кодекса на труда, обнародвани в ДВ, бр. 85 от 2023 г., в тридневен срок от възникване или изменение на трудово правоотношение и в седемдневен срок от неговото прекратяване работодателите подават електронни трудови записи, като съвкупността от всички единни електронни трудови записи изгражда регистъра по заетостта, воден от Националната агенция за приходите. Аналогично задължение имат и органите по инспекция по труда, когато констатират наличието на трудово правоотношение.

II. Предлагани промени в проекта

1. С проекта се предлага изменение на чл. 13, ал. 1 от Закона за държавния печат и националното знаме на Република България, чрез което изрично се определят обстоятелствата, актовете и фактите, които се вписват в регистъра, в съответствие с чл. 52б, ал. 1, т. 1, буква „б“ ЗЕУ.

Административните органи, които ще изграждат регистрите си чрез ИСЦИПР, са длъжни да подадат в Министерството на иновациите и дигиталната трансформация заявление за изграждането им. Когато не са констатирани недостатъци и са налице основанията за изграждане на регистъра, министърът на иновациите и дигиталната трансформация или упълномощено от него длъжностно лице издава заповед за изграждане на заявения регистър. Заповедта съдържа параметрите на регистъра, който ще се изгражда, и срока за изграждането му. Във връзка с това, съобразявайки необходимото технологично време за изграждане на регистъра чрез ИСЦИПР, се предлага параграф 1 да влезе в сила 6 месеца след обнародването на закона в „Държавен вестник“.

2.1. Със заключителна разпоредба се изменя ЗННД, като в чл. 11 отпада изискването за представяне на акт за раждане от кандидатите – български граждани. Урежда се данните от Регистър на населението – Национална база данни „Население“, поддържани от Главна дирекция „Гражданска регистрация и административно обслужване“ към Министерството на регионалното развитие и благоустройството, да се предоставят безплатно на Министерството на правосъдието за целите на конкурсните процедури. Запазва се задължението за представяне на свидетелство за съдимост и удостоверение за гражданство по отношение на кандидатите, които не са български граждани, поради невъзможност за служебно установяване на съответните обстоятелства.

2.2. На следващо място се предлагат изменения в чл. 46, ал. 2, като отпада изискването за представяне на документите, с които Министерството на правосъдието вече разполага (за раждане, за завършено висше юридическо образование и придобита юридическа правоспособност, за трудов стаж, за предходно вписване на помощник-нотариуса по заместване), както и документ за платена държавна такса, доколкото за последващо вписване на помощник- нотариус по заместване такава не се дължи.

2.3. Чрез заключителна разпоредба се правят аналогични изменения в чл. 7 ЗЧСИ с цел отпадане на изискването на акт за раждане и служебно установяване на наличието на българско гражданство.

3.1. Освен това с измененията в чл. 11 и 46 ЗННД отпада и изискването за предоставяне на документ за месторабота.

3.2. Предоставя се възможност на кандидатите в различните процедури по ЗННД и ЗЧСИ, завършили своето юридическо образование след 1 януари 2012 г., да изберат дали да предоставят копие от дипломата си, или да посочат само нейния номер или електронен номер. По същия начин кандидатите за нотариуси, чиито дипломи са признати след месец април 2009 г., могат да посочат номера на съответното удостоверение. По отношение на дипломите и удостоверенията, издадени преди тези дати, се запазва режимът за задължителното им представяне поради невъзможност за извършване на справка по електронен ред.

3.3. В чл. 41, ал. 2 ЗННД отпада изискването към заявлението за заемане на длъжността помощник-нотариус да се прилагат документи, удостоверяващи наличието на трудов стаж, както и документ за платена държавна такса.

4. Със заключителна разпоредба се предлага в чл. 24 от Закона за Националната агенция за приходите, уреждащ събирането и предоставянето от нея на данни, включително спрямо съдилищата, да бъде създадена ал. 3, предвиждаща тя да предоставя на съдилищата информация относно броя на работниците и служителите в предприятията, които не са физически лица. Макар работниците и служителите често да са заинтересовани страни в производствата и с оглед спазване на правата им съдилищата да могат да обработват на по-късен етап с данни за индивидуалните им правоотношения, поначало няма нужда информацията за статистически цели да съдържа лични данни. Тази информация следва да е актуална към момента на поискването, като включва работниците и служителите, за които са подадени записи за възникване на трудово правоотношение и не са подадени записи за заличаването или прекратяването му

(„съществуващи трудови правоотношения“). Информацията се ограничава до данните, с които агенцията разполага. Класифицирането на предприятието като микро, малко, средно или голямо следва да се извършва от съда на последващ етап и не е предмет на настоящия законопроект. Предоставянето следва да се извършва чрез автоматизиран обмен на информация (например по заявка чрез средата за междурегистров обмен на справочна и удостоверителна информация – RegiX).

За да бъдат съгласувани и настроени съответните информационни системи, се предвижда в тази част законът да влезе в сила шест месеца, след като бъде обнародван.

III. Цели, които се поставят с проекта

1. Привеждане в съответствие на Закона за държавния печат и националното знаме на Република България с изискванията на чл. 52б, ал. 1, т. 1, буква „б“ от Закона за електронното управление;

2. Облекчаване на гражданите – кандидати за нотариуси, за помощник-нотариуси и за повторно вписване като помощник-нотариуси по заместване, както и на кандидатите за частни съдебни изпълнители от представяне на документи и данни, с които администрацията разполага, или които не са необходими;

3. Намаляване на документооборота и нуждата от съхраняване на документи.

4. Създаване на облекчен ред, по който необходимите сведения относно размера на длъжниците в производствата по несъстоятелност да бъдат набавяни и въвеждани в информационните системи на съдилищата за нуждите на последващото обобщаване на статистическите данни.

IV. Финансови и други средства, необходими за прилагането на новата уредба

Министерството на иновациите и дигиталната трансформация предоставя ИСЦИПР безвъзмездно.

Със закона се предвижда данните от Регистър на населението – Национална база данни „Население“ за целите на конкурсните процедури да се предоставят безплатно на Министерството на правосъдието.

Информационната система на Националната агенция на приходите вече разполага с функционалности за предоставяне на данни посредством RegiX, така че надграждането ѝ с допълнителен вид справки може да се извърши в рамките на съществуващата поддръжка. Автоматизираният обмен избягва нуждата от преработка на информационната система и от кадрово обезпечаване за издаване на удостоверения.

По отношение на органите на съдебната власт законопроектът не налага извършване на разходи. Задължението за събиране на информацията относно размера на длъжниците в производствата по несъстоятелност, стабилизация и опрощаване следва от Директивата за преструктурирането и несъстоятелността, чл. 377а от Закона за съдебната власт и издадената за прилагането му наредба. За получаването на информацията не са необходими допълнителни инвестиции, тъй като средата за междурегистров обмен

поддържа клиентско приложение за консуматори, използващи услугите през уеб браузър, достъпен на всеки компютър. Евентуално надграждане на Единната информационна система за съдилищата за интеграция със системата на Националната агенция по приходите или Средата за междурегистров обмен е въпрос на преценка по целесъобразност на пленума на Висшия съдебен съвет.

Следователно за прилагане на новата правна уредба не са необходими финансови и други средства.

V. Очаквани резултати от прилагането на акта

1. Привеждане на Регистъра на актовете с положен държавен печат в съответствие със Закона за електронното управление чрез използването на информационната система за централизирано изграждане и поддържане на регистри.

2. Намаляване на административната тежест за гражданите.

3. Създаване на конкретно нормативно основание за автоматизирано предоставяне на данни за производствата по несъстоятелност, стабилизация и погасяване на задължения.

4. Спестяване на органите на съдебната власт, Националната агенция по приходите, гражданите и юридическите лица на време и разходи за труд и консумативи за изискването, предоставянето и обобщаването на информация относно размера на длъжниците.

VI. Анализ за съответствие с правото на Европейския съюз

Предлаганите изменения в Закона за националната агенция за приходите ще улеснят съда за набавяне на информация относно размера на длъжника, която има отношение към събирането на статистика за производствата по несъстоятелност във връзка с ангажиментите на България за изпълнение на Директивата за преструктурирането и несъстоятелността.

В останалата си част законопроектът не е свързан с прилагането актове от правото на Европейския съюз.